

אוניברסיטת ...

הפקולטה ...

החוג ...

עבודה בקורס:

**נושא: השפעתה של מלחמת לבנון הראשונה על
הלאומיות בישראל**

שם מלא

ת.ז.

תוכן עניינים

מבוא	עמ' 1
לאומיות, לאומיות בישראל	עמ' 2-4
מלחמת לבנון הראשונה והשפעתה על הלאומיות בישראל	עמ' 5-9
סיכום	עמ' 10
ביבליוגרפיה	עמ' 11-12

מבוא

על רקע המורכבות המוסרית של ההחלטה לצאת למלחמה ועל רקע העמדות המנוגדות כלפיה, נדרשים מנהיגים במדינות דמוקרטיות לשכנע את הציבור בצדקתה של המלחמה לגייס עבורה את תמיכת העם ולבסס את הלגיטימיות שלה. בשלטון דמוקרטי האזרחים מצפים ממנהיגיהם לשקול עלות מול תועלת לפני שהם מקבלים החלטות, ולצאת למלחמה רק כאשר יש לה צידוק רציונלי ומוסרי. ציפיות הציבור מושפעות בין השאר מהתפיסות המקובלות בנוגע לפעילות מלחמתית. הצדקת היציאה למלחמה נידונה במושגים של 'מלחמת ברירה' ומלחמת 'אין ברירה', כלומר האם נבדקו ומוצו כל הדרכים והחלופות לפתרון המשבר (ליבוויץ' וכתריאל, 2010, עמ' 56-57).

בשבוע הראשון של היציאה למבצע שלום הגליל, הצהיר שמעון פרס כי הוא מקווה שהמבצע יסתיים לפי התכנית ו"שהעם כולו צריך להיות מאוחד והשיקולים הצבאיים צריכים להיות המדריכים וברגע שהתחיל המבצע הצבאי הסתיים הוויכוח". בסופו של דבר הפך המבצע למלחמה של ממש, מלחמה יזומה על ידי ישראל (דוד הכהן, דבר, 22.5.1983), וישראל שילמה מחיר כבד, מחיר אשר השפיע, בין השאר, גם על הכלכלה שלה, כאשר לפי דברי מבקר המדינה באותה תקופה: "בחלומותינו הגרועים ביותר לא העלינו על הדעת, שכעבור שנה המבצע עוד יימשך" (יוסף וקסמן, יצחק דיז ושרגא מקל, מעריב, 31.5.1983).

מלחמת לבנון הייתה המלחמה הראשונה בין היריבים הישירים הטוענים לזכות על ישראל. מלחמותיה הקודמות של ישראל התרחשו בינה לבין מדינות ערב, ואילו מלחמת לבנון התרחשה בין הציונים לפלסטינים, כאשר האחרונים הובסו. התשתית הצבאית שהקימו נהרסה לחלוטין, וארגוניהם הצבאיים יצאו לגלות, הרחק מארץ ישראל. ישראל הצליחה להשיג באופן זמני את היעד המצומצם שקבעה לעצמה: לפזר את ארגוני המחבלים ולהרחיקם מגבולותיה, אך המחיר ששילמה, כאמור, באבדות בנפש, בתחושת המורל הלאומי הירודה ובפילוג וקרע אשר נוצרו והעמיקו בתוך העם, היה יקר מאוד (משה ז"ק, מעריב, 9.1.1987).

בנוסף, החלה בזמן המלחמה תסיסה בקרב הדרג הצבאי נגד הדרג המדיני והיווצרות של תחושת חוסר אמון. קצינים בכירים בצה"ל הסתייגו מדרך תפקודו של שר הביטחון, אריאל שרון, אשר סטה מהדרך בה הלך כל השנים, ונטש את נאמנותו לדרגים הכפופים לו. התנהלות זו גרמה לנתק בינו ובין הלוחמים בשטח, אשר פנו לו עורף (יעקב ארז, מעריב, 1.10.1982). שנים לאחר מכן, יצא בני בגין כנגד גרסתו של שרון לגבי המלחמה, והגדיר אותה כבלתי ראוי לאמון, וכחותר בלתי נלאה לראשות תנועת החירות וראשות הממשלה (סופר 'מעריב', מעריב, 28.8.1987).

בעבודה זו אבדוק את הקשר שבין לאומיות למלחמת לבנון הראשונה, ואת השפעתה של המלחמה על תודעת הלאומיות של העם ועל נכונותו להמשיך לתמוך במאמצי המלחמה ולתת לגיטימציה להנהגת המדינה. בפרק הבא אסקור את תופעת הלאומיות באופן כללי ובאופן ייחודי את האידיאולוגיה הציונית, ולאחר מכן אנתח את השפעתה של מלחמת לבנון הראשונה על הלאומיות בישראל.

סקירת ספרות: לאומיות, לאומיות בישראל

מאז שנות השישים של המאה העשרים, רווחת הגישה בקרב היסטוריונים רבים כי המדינות המודרניות, השואבות את כוחן מן הקפיטליזם והתיעוש, הן האחראיות לעליית האומות והלאומיות ולהפצתן (סמית, 2000, עמ' 47). הלאומיות היא תוצר מובהק של המהפך שהתרחש בחברה האירופית, אשר הפכה מחברה חקלאית, כפרית ומסורתית לחברה מודרנית, עירונית ותעשייתית (שמעוני, 1995, עמ' 6).

הלאומיות היא תנועה ואידיאולוגיה מודרנית בעלת בסיס דמוקרטי, אשר הופיעה ככוח משחרר בחצי השני של המאה השמונה עשרה במערב אירופה ובאמריקה. היא סייעה ליצור מדינות לאום חזקות וגדולות עם שווקים מרוכזים ומערכות מיסוי וחינוך, והצהירה על ריבונות העם וזכותם של כל העמים לקבוע את גורלם במדינות שלהם (Smith, 2003, p. 1). בבסיסה של הלאומיות עומד עיקרון פוליטי, שהוא המבחן לגיטימיות השלטון. שלטון לגיטימי הוא זה המבטא ומייצג את ייחודה האתני והתרבותי של האומה. בנוסף, הוא כולל את כל מרכיבי הלאומיות: זהות אתנית היסטורית, מיתוסים של מוצא משותף, תרבות ושפה אחידה ותודעת זהות משותפת (בן ישראל, 2004, עמ' 54).

אנדרסון מסביר את היווצרות הלאומיות באמצעות יסודות מרקסיסטיים. הוא מייחס כוח רב לקפיטליזם הדפוס בהפצה של ספרים ועיתונים מודפסים, מהמאה ה-16 והלאה, ובעלייה של קהל קוראים אשר מציגים בפניו ומספקים עבורו את הקהילייה המדומיינת של האומה. מעולם לא היו קיימות אומות במובן המקובל, והאומה היא מוצר תרבותי שהוא גם קהילייה ריבונית בעלת גבולות וחוצת מעמדות, המתקדמת באופן לינארי. קפיטליזם הדפוס יכול היה לכונן בסיס לקהילייה המדומיינת של האומה רק לנוכח תנאים מסוימים: החשש מהמוות שהחריף כתוצאה מאובדן הביטחון שפעם העניקה הדת, הגיוון הלשוני ושקיעת המונרכיות הקדושות, ולבסוף גם המהפכה במושגי הזמן, שבה התחלף הזמן הבו-זמני והמשיחי לזמן לינארי והומוגני (סמית, עמ' 78-79). הלאומיות סיפקה למאמינים את הנחמה שבהשתייכות לקהילה נצחית, וענתה בכך על הפחד האנושי הבסיסי מפני מוות. אנדרסון מדגיש את תחושת הביטחון שקיימת בהשתייכות לאחוה גדולה כחלק מההסבר ללאומיות. הוא אינו מוציא אותה מההיסטוריה אלא נוטע אותה בתוכה (בן ישראל, עמ' 47).

האומה היא קהילייה מדומיינת במובן זה שרוב אנשיה לעולם לא יפגשו אחד את השני, אך בו בזמן היא גם קהילייה מוחשית ורצויה. זוהי קהיליית מוסר ושותפות מקודשת התובעת קורבנות מכל חברה, ומכאן ניתן להסביר את ההקרבה הלאומית ההמונית למען מטרה מסוימת (סמית, עמ' 80-81). לעומת אסכולה זו, קיימת אסכולה המבטלת את קיומן האמיתי של האומה והלאומיות, עם הובסבאום כדמות דומיננטית אשר מייצג גישה זו. לטענתו, האומה היא המצאה כמו המצאות רבות אחרות של מסורות, והיא הופיעה כתוצאה מפגישה בין כוחות היסטוריים. כל האומות הן חדשות ומלאכותיות והמעבר מהשלב האתני לשלב הפוליטי הוא ניסיון של אליטות לגרום לפוליטיזציה של הקהילות בעזרת סיסמאות הנבחרות מתוך התרבות העממית, ולנווט את תהליך הפצת הלאומיות לתועלתן (בן ישראל, עמ' 92-93).